

Szent Mihály Hírlevél

A Lenti Római Katolikus Plébánia hírei – 9. évfolyam, 1. szám, 2022. március 2.
Hamvazószerda

Választani kell

Négyévente a böjti időszak együtt jár a választási kampánnyal. Ígéreték sora hangzik el, ki radikális változást szeretne, ki azt, hogy maradjon minden nagyjából úgy, ahogy eddig. Dönteni kell, kötelesség: mert szavazatunkkal is építhetjük Isten Országát, támogathatjuk a keresztény értékrend szerinti kormányzást. Akár van szavazás, akár nincs, nagyböjt minden évben a választás ideje: kit követek, kit szolgálok inkább? A bűnt, a gonosz lelket vagy Krisztust? Mindkét oldalról elhangoznak ígéreték. Az egyiké csábítóak, de nincs mögöttük semmi; a másiké igazak és megvalósulnak.

Választani kell.

Nagyböjt a Krisztusra szavazás alkalma: elfordulás a bűntől és a jó megtétele. Itt nincs helye a méricskélésnek, fontolgatásnak: maradjon minden így, vagy legyen változás? Itt egyértelműen a változásra kell szavazni: közelebb Krisztushoz. Aki döntött mellette, képviselő lesz: Krisztus képviselője. A képviselő feladata pedig, hogy megvalósítsa annak programját, akit képvisel.

Bence atya

Hillai László:

Feloldozás

Nem fogja le senki a két kezünk,
semmit nem ér a hit, ha vétkezünk!
Ha meg nem bánjuk bűneinket,
rajtunk már Jézus sem segíthet!
Őszintén megbánt bűnvallomás
kaphat Krisztustól feloldozást!

← A megfeszített Krisztus Máriával és
Jánossal egy XIV. századi magyarországi
miskönyvből

Leuvent, a flamandok egyik régi települését, Belgiumban találjuk. Az első világháborúban a német hadsereg pusztításai nem kímélték a várost, egyetemi könyvtára is nagy veszteségeket szenvedett. A helyreállítás folyamán a kéziratár vezetőjének kezébe került egy szerény külsejű könyv. A mi Hozsanna imakönyvünkénél valamivel nagyobb (147×101 mm méretű), kézzel írt, 298 hártyalapból álló kiadvány. A háború okozta hiányok pótlására egy müncheni antikváriustól került Leuvenbe.

Az Ómagyar Mária-siralmat tartalmazó Leuveni-kódex kinyitva

A latin írások közt a szakember talált egy számára ismeretlen nyelvű szöveget. Más kutatók segítségével derült ki, hogy egy magyar vers került a kezükbe. *Jakubovich Emil* levéltáros és középkorkutató segítségével fejtették meg az írást. Kiderült, hogy Mária, Krisztus halála feletti fájdalmát mondja el a vers. A szöveg felfedezése száz évvel ezelőtt, 1922 áprilisában történt.

1923-tól Magyarország részéről több kísérlet folyt a könyv megszerzésére, de ezután még jó ideig a flamand városban maradt. 1982-ben egy csere folytán került Magyarországra, az Országos Széchényi Könyvtárba, ahol ma is őrzik. A talált szöveg az első fennmaradt magyar nyelvű versünk: az **Ómagyar Mária-siralom**. A magyar kultúratörténet a verset a kódexszel együtt nemzeti ereklyeként tiszteli.

Feltételezések szerint a kötet a XIII. század vége felé készült, a magyar fordítású vers egy fél évszázaddal korábban. A teljes kódexen hat személy dolgozott, és Magyarországon másolták templomi használat céljára.

A kutatók dolgát nehezítette, hogy a másolás óta eltelt idő alatt a szöveg homályos lett. Ezen úgy próbáltak segíteni, hogy ultrabolya fényben készítettek felvételt a lapról.

Milyen alkalomra készülhetett a vers? A kódex szövegei közt több olyan latin nyelvűt találunk, melyek szentbeszédnek készülhettek. A köztük álló vers valószínű, hogy a szekvenciának felelt meg, ami olyan ének, mely napjainkban is nagy ünnepeinek szertartásain a szentlecke és az evangélium közt hangzik el, ezt követi az alleluja.

A vers műfaja: *planctus*, azaz siralomének. Latin eredetije is szerepel a kódexben, de a fordítás nem következetes, el is hagy és be is told más

Világ világa

planctusokból egész versszakokat. A kódexben a másoló a verset folyamatos írással közli, sem sorokra, sem versszakokra nem tagolta. A tagolt formában való leírást részben a rímek, másrészt a sorok nagy kezdőbetűje segítette.

A Szűzanya mérhetetlen fájdalmát bemutató 12 versszakból álló költeményből az ötödik és hetedik versszakot mutatjuk be háromféle módon:

Eredeti írásmóddal:	Mai átírással:	Mai magyar nyelven:
Vylag uila ga viragnak uiraga. kejeruen kynčathul uof ſcegegel werethul. Syrolmom fuházatum therthetyk kyul en iumhumnok bel bua qui ſumha nym hyul hyul	Világ világa, virágnak virága. keserűen kíznatul, vos szégekkel veretül! Sirolmom fuhászatum tertetik kiül, én junhumnak bel búa, ki sumha nim hiül.	Világnak világa, virágnak virága, keservesen kíznak, vas szegekkel átvernek! Siralmam, fohászkozásom belőlem kifakad, én szívemnek belső búja, mely soha nem enyhül.

A vers leggyakrabban idézett versszaka az ötödik. Az alliteráció, a szókezdő mássalhangzók ismétlődése, feltűnő művészi eszköz ebben a versszakban.

Az Ómagyar Mária-siralom kutatói közül említsünk meg két zalaegerszegi születésű tudóst: *Pais Dezső* Kossuth-díjas nyelvész (1886-1973) a Magyar Tudományok Akadémia (MTA) tagja volt. Kutatásának egyik fontos területe a magyar ősvallás nyelvi emlékeihez kötődik. *Keresztury Dezső* Széchenyi-díjas, József Attila díjas író, költő, irodalomtörténész (1904-1996) az MTA tagja, tanulmányt írt a versről, és ő az egyik fordítója.

A planctusokat rendszerint énekelve adták elő. Szabolcsi Bence zenetudós szerint az Ómagyar Mária-siralmat 2-2 versszakonként más-más dallammal énekeltek, ahogy a szekvenciákat ma is. Álljon itt az 5. versszak, mely a 6. dallama is:

5. Vi - lág - nak vi - lá - ga, vi - rág - nak vi - rá - ga,
ke - ser - ve - sen kí - za - nak, vas sze - gek - kel át - ver - nek!

Hírlevelünk utolsó oldalán bemutatjuk a teljes verset.

Nagyböjti és húsvéti szokások a szomszédos Ukrajnában

Jelenleg harmadik éve élek Ukrajnában, a Kárpátok keleti oldalán fekvő Ivano-Frankivszk városában, ám a pandémia sajnos az én kinti tartózkodásomat is igencsak beárnyékolta. Éppen ezért személyes tapasztalatokról kevésbé tudok beszámolni – ami a húsvét ünnepeit illeti –, de az előkészületet jómagam is átéltem az engem körülvevő, görögkatolikus vagy pravoszláv barátok, ismerősök által. A helyi szokásokról mesélek a Hírlevél olvasóinak.

Keresztfeszítés - Ikon

Az itteni hagyományok nem sokban különböznek a római katolikus hagyományoktól, hiszen a böjti időszak mindenhol az elcsendesedésről, a várakozásról, a készületről szól. A tradíciók azonban különfélék lehetnek a különböző rítusú közösségekben, valamint eltérések figyelhetők meg a városi és falusi, a keleti és nyugati ukrán területeken is. Egy azonban közös, ünnepeket vagy például esküvőt és lakodalmakat szigorúan csak a böjti idő előtt tartanak, tarthatnak, és a kisebb településeken, falvakban még a kocsmák sem nyitnak ki nagyböjt idején.

A nagyobb városokban a hétvégeken azért lehet találni olyan helyeket, ahol bár halkan, de szól a zene, de nagy ünneplések és hangoskodás nincs. Alapvetően több információval is találkoztam arról, hogy mikor kezdődik és hány napig is tart a böjt Ukrajnában, de nem tudtam felekezetekkel azonosítani a számokat: talán ez is családonként és régióként változó – vannak, akik már egy héttel előbb kezdik a készületet, nem csupán Hamvazószerdán. És akadnak olyanok is, akik Hamvazószerda hetének hétfőjétől tartják a böjtöt.

A böjt első hete és a nagyhét szigorú böjt, ami azt jelenti, hogy nem csupán a húsételektől, hanem minden állati eredetű élelemtől tartózkodnak hívők és kevésbé hívők is – tehát tojást, vaját, sajtot, tejet sem fogyasztanak. (Akik a legszigorúbban veszik a hagyományokat, még olajat sem használnak az ételek elkészítéséhez.) Általában böjti napnak számít a péntek mellett a szerdai nap is, és a falvakban előfordul, hogy ehhez még a hétfői napot is hozzáveszik. Azok számára, akik a szigorú böjti előírásokat követik, szombaton és vasárnap halétel fogyasztása megengedett, a férfiak pedig ebben az időszakban a dohányzásnak és természetesen az alkoholnak is búcsút mondanak egy időre.

Nagyböjti és húsvéti szokások a szomszédos Ukrajnában

Az ünnepet megelőző vasárnapot, amit mi virágvasárnapnak nevezünk, itt „barkavasárnapnak” hívják. A szokás hasonló az általunk ismerthez, barkaágakat áldanak a szentmisén, melyet az otthonaikba visznek a hívők. Egy különlegességnek voltam tanúja tavaly: éppen barátokkal töltöttem ezt a napot, s a templomból hozott barkával megütögették a vállamat, de nem tudtam, miért. Ez szimbolikus jelentésű náluk, közben egy mondóka is elhangzik, amit magyarul így lehetne lefordítani: *„A barka volt az, nem én ütlek, jövő héten immár ünnep!”*. Szokásban van az is egyes helyeken, hogy a hazavitt barka terméséből megesznek egyet-egyét a családtagok, hogy a hiedelem szerint a következő időben egészségesek maradjanak.

A nagyböjti a készület és a tisztulás ideje, hogy méltó lehessen a húsvéti ünneplése. Ennek a tisztulásnak a csúcspontja a nagyhét. Szinte napokra lebontva megvan mindennek az ideje, a rendje: főzésnek, sütésnek, takarításnak. (Nagycsütörtököt például szegény vagy tisztító csütörtöknek is nevezik.) Ilyenkor a ház körüli teendők mellett a nagycsütörtöki szertartásig mindennel el kell készülni, mindent el kell végezni – például a munkát a földeken vagy otthon a kertben.

Ami talán nekünk érdekes lehet, hogy az utolsó keresztutat szerdán tartják, csütörtökön pedig egy különleges szertartás keretében emlékeznek: a pap 12-szer cserél ekkor miseruhát. Nagypéntek szigorú böjti nap, nagypéntektől vasárnapig nyitva marad a templom és virrasztanak. Nagypénteken és nagyszombaton nem járulnak áldozáshoz, és csak térden lehet bemenni a templomba. Készítenek egy szent sírt, középen mindig egy Jézus-ikon található, körülötte virágok, mögötte pedig a kereszt, melyen piros és fehér színek jelennek meg (stóla vagy kendő formájában).

Szent sír

Péntektől vasárnap reggelig bárki bemehet fohászolni, akár több alkalommal is a virrasztás ideje alatt, a templomot vasárnap reggel zárják be.

Nagyböjti és húsvéti szokások a szomszédos Ukrajnában

A nagyszombat estéjén bemutatt liturgián szentelik meg az ételt, a húsvéti ételekkel teli kosarakat. A kosarakba általában a következők kerülnek: az ukrán húsvéti kenyér – bárány alakú, a neve pászka –, tojás (hímes), sajt, vaj, retek, só, sonka, kolbász és gyertya. A kosárra pedig egy kendőt tesznek, amin a következő hímezés olvasható: „*Krisztus feltámadt!*”. A megszentelt ételek közül a hagyomány szerint a tojásból azonnal kell enni – hazaérve a templomból.

Hallottam arról, hogy szoktak éjféle misét is tartani szombatról vasárnapra virradó éjjel, de ez nem tipikus a térségben. A vasárnapi ünnep reggelén háromszor járók körül a zárt templomot, majd csak ezután mennek be a hívek. A Jézus-ikont kiviszik a templomból, ezzel is szimbolizálva, hogy „*Nincs itt. Feltámadt!*”.

A mise után fogyasztanak az ünnepi ételekből, majd a temetőbe indulnak a családok, ahol az elhunyt szeretteik sírjára helyezik a tojásokat.

Vasárnap – és általában az ünnepnapokon, legyen az állami vagy akár vallási ünnep – a hímezett népi inget viselik (*visivánka* – ld. a mellékelt képen) férfiak és nők, gyermekek egyaránt. Húsvétvasárnap már szabad az ünneplés, a jókedv, a zene, a mulatság, egyet nem szabad napközben – aludni.

A húsvét öröme sokáig a mindennapok része marad, az ismerősök a húsvéti időben ezzel köszöntik egymást, ha az utcán találkoznak: „*Krisztus feltámadt!*”, melyre a válasz: „*Valóban feltámadt!*”. Készüljünk erre az öröme mi is, hogy tovább tudjuk majd vinni a böjt és az ünnep ajándékait!

Domonkos Dóra

Borszentelés apropóján

A 2021-es esztendőben Szent János napja hétfőre esik, ekkor van a borszentelés. Mivel templomunkban hétfőn nem mondanak szentmisét, Szent Család vasárnapjának estéjén tartottuk a borok megáldását. Vittem bort én is e szentmisére, miután letettem üvegem a szószek alatt a kisasztalra, elfoglaltam a megszokott helyem az orgona mellett, odafent a karzaton.

Szépen teltek a padosrok, nagyszülők, szülők és gyermekek jöttek, mert tudták, hogy megáldják őket Szentcsalád vasárnapján. Megszólt az orgona, és elkezdődött énekelve az Úrangyala. Szemem odalent a kisasztalon tartottam, gondolataim másfelé jártak. „Ó, bocsásd meg, Uram, elalvás előtt majd elmondom az esti imám!”

Nézem az asztalt, 7-8 üveg van rajta csupán. „Hát hol vagytok borosgazdák? Csak nem felejtettétek el talán? Vagy a járvány? Csak nem tett ekkora kárt a kabóca?”

Idős korokra tudom, hogy már sokan abbahagyták, még többen pedig már elmentek, ők már odaát vannak! Emlékszem, jó pár évvel ezelőtt a Mária-oltár előtt tucatjával sorakoztak az áldásra váró borosflaskák. Istenem, hova tűnt már az a világ?! Míg ezen tűnődtem, véget is ért az Úrangyala imádság.

Megcsendült a szentmise kezdetét jelző falicsengő, tekintetem a Mária-oltár felett a fali freskónál megállt. Zaklatott lelkem ott nyugtot talált, mert a freskóról, egy fülkében ülve, Szent János tekint le ránk. Küldtem is felé egy fo-hászt: „Szent János, oltalmazd és védj meg minden bortermelő szőlős gazdát, és ne hagyj elveszni e szép hagyományt!” Újra búgni kezdett az orgona, felcsendült a szép karácsonyi ének: „Mennyből az angyal...”.

Kancsal Gyula

az egyházközségi képviselőtestület elnöke

A január 22-i Szent Vince napi venyige áldásról mutatunk képet. A népi megfigyelés szerint, ha erre a napra megenyhül a tél, akkor abban az évben jó bortermés várható. A mondás szerint: „Ha fénylik a Vince, megtelik a pince”.

Ómagyar Mária-siralom

1. Nem tudtam, mi a siralom.
Most siralommal zokogok,
bútól aszok, epedek.

2. Zsidók világosságomtól,
megfosztanak én fiamtól,
az én édes örömemtől.

3. Ó, én édes Uram,
egyetlenegy fiam,
síró anyát tekintsed,
bújából őt kivonjad!

4. Szemem könnytől árad,
szívem bútól fárad.
Te véred hullása
szívem alélása.

5. Világnak világa,
virágnak virága,
keservesen kínzanak,
vas szegekkel átvernek!

6. Jaj nekem, én fiam!
édes vagy, mint a méz,
de szépséged meggyalázzák,
véred hull, mint a víz.

7. Siralmam, fohászokodásom
belőlem kifakad,
én szívemnek belső búja,
mely soha nem enyhül.

8. Ó, az igaz Simeonnak
bizony érvényes volt a szava.
Én érzem e törét bú,
melyet egykor jövendőlt.

9. Tetőled válnom kell,
de nem ily szörnyű valósággal,
mikor így kínoznak,
én fiam, halálosan!

10. Zsidó, mit téssz törvénytelenül?
Fiam miért hal büntelenül?
Mégfogván, rángatván,
öklöztvén, kötöztvén megölnöd!

11. Kegyelmezzetek fiamnak,
nem kell kegyelem magamnak!
Avagy halál kínjával,
anyát édes fiával
vele együtt öljétek!

12. Végy magadhoz engem, halál,
egyetlenem éljen.
Maradjon meg az én Uram,
világ tőle féljen!

*(Mészöly Gedeon (1880-1960) nyelvész,
műfordító értelmezése szerint)*

A Szent Mihály Hírlevél a Lenti Római Katolikus Plébánia lapja.
Megjelenik kéthavonta, a páros számú hónapokban.
Szerkesztő: Balás Endre, a kiadásért felel: Ipacs Bence plébános,
lektor: Domonkos Dóra, tördelés: Kovács Tamás.
Elérhetőség: 8960 Lenti, Templom tér 4. Telefon: 06-92/951-529
E-mail: balas.endre@lentiblebania.hu
Plébániánk honlapja: lentiblebania.hu
Hírleveleink letölthetők a honlapról: lentiblebania.hu/hirlevel